

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
463-24

meddelad i Stockholm den 10 mars 2025

KLAGANDE

Stiftelsen Isaak Hirschs Minne, 802001-4380

Ombud: AA

Ombud: Henning Isoz

MOTPART

Kammarkollegiet
Box 2218
103 15 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Stockholms dom den 20 december 2023 i mål nr 6386-22

SAKEN

Stiftelseförordnande

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

1. En stiftelse bildas enligt 1 kap. 2 § första stycket stiftelselagen (1994:1220) genom att egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål. Av 6 kap. 1 § första stycket 1 framgår att styrelsen för eller förvaltaren av en stiftelse inte utan tillstånd av Kammarkollegiet får ändra, upphäva eller åsidosätta föreskrifter i stiftelseförordnandet som avser stiftelsens ändamål.
2. Enligt 37 § första stycket förvaltningslagen (2017:900) får en myndighet ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om den anser att beslutet är felaktigt på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning.
3. I testamente upprättat 1914 förordnade Isaak Hirsch att en del av hans tillgångar skulle utgöra en stiftelse som skulle ha till uppgift att bereda billiga bostäder åt dem som ”sett bättre dagar”, men som inte längre hade råd att bekosta hyran. Stiftelsen Isaak Hirschs Minne bildades 1918 och i stadgarna angavs destinatärskretsen vara personer som ”sett bättre dagar”.
4. Efter ansökan av stiftelsen beslutade Kammarkollegiet 1996 att uttrycket ”sett bättre dagar” skulle ersättas med ”vars ekonomiska förhållanden försämrats”.
5. År 2021 begärde stiftelsen att Kammarkollegiet med stöd av 37 § förvaltningslagen skulle ändra beslutet från 1996 och avslå ansökan om byte av uttryck. Stiftelsen framhöll att bytet endast syftade till att modernisera språket, men att länsstyrelsen och domstolarna på senare år hade gett uttrycken olika innebörd vilket inneburit att destinatärskretsen hade utvidgats. Kammarkollegiet borde därför inte ha medgett bytet. Beslutet från 1996 är därmed felaktigt och måste ändras så att stiftelsen ska kunna fortsätta att främja den av testator bestämda destinatärskretsen.
6. Kammarkollegiet avslog stiftelsens begäran och angav följande. Den omständigheten att stiftelsen har ändrat sig och inte längre vill ändra föreskrifterna på det sätt som stiftelsen tidigare ansökt om innebär inte att beslutet från 1996 är felaktigt. Beslutet kan därför inte ändras med stöd av 37 § förvaltningslagen, utan för en sådan ändring krävs att stiftelsen ansöker om permutation och visar att förutsättningarna för ändring i stiftelselagen är uppfyllda.
7. Stiftelsen överklagade beslutet till Förvaltningsrätten i Stockholm som avslog överklagandet. Förvaltningsrätten ansåg att även om Kammarkollegiet hade haft möjlighet att ändra beslutet enligt 37 § förvaltningslagen förelåg det ingen skyldighet för myndigheten att göra det.

8. Kammarrätten i Stockholm instämde i förvaltningsrättens bedömning och avslog överklagandet dit.

YRKANDEN M.M.

9. *Stiftelsen Isaak Hirschs Minne* yrkar att underinstansernas avgöranden ska upphävas och att stiftelsens begäran om ändring av Kammarkollegiets beslut från 1996 ska bifallas.
10. *Kammarkollegiet* anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

11. En ändring av destinatärskretsen i ett stiftelseförordnande är en ändring av en föreskrift som avser stiftelsens ändamål. Av 6 kap. 1 § första stycket 1 stiftelselagen framgår att styrelsen eller förvaltaren inte utan tillstånd av Kammarkollegiet får ändra sådana föreskrifter. En sådan föreskrift får enligt andra stycket ändras endast om den på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttig eller uppenbart stridande mot stiftarens vilja eller om det finns synnerliga skäl. Enligt tredje stycket ska vid ändring av föreskrifter om ändamål vad som kan antas vara stiftarens avsikt beaktas så långt som möjligt.
12. Bestämmelsen i 6 kap. 1 § andra stycket är tillämplig inte bara vid ändring av en föreskrift i det ursprungliga stiftelseförordnandet utan också när det gäller en föreskrift som tidigare ändrats, vilket betyder att man efter att ha genomfört en tillståndspliktig ändring inte får återgå till den ursprungliga föreskriften utan att på nytt ansöka hos Kammarkollegiet om tillstånd att ändra föreskriften och förutsättningarna i 1 § är uppfyllda (prop. 1993/94:9 s. 179).
13. Stiftelsen ansökte hos Kammarkollegiet om tillstånd till en viss ändring i stiftelseförordnandet och fick bifall till sin ansökan. Långt senare uppdagades att ändringen hade medfört en enligt stiftelsen icke avsedd utvidgning av destinatärskretsen. Stiftelsen begärde då att Kammarkollegiet skulle ändra beslutet med stöd av 37 § första stycket förvaltningslagen. Enligt den bestämmelsen får en myndighet ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om den anser att beslutet är felaktigt på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning.
14. Vad stiftelsen vill få till stånd är en ändring av en föreskrift i stiftelseförordnandet om stiftelsens ändamål. För att en sådan ändring ska få genomföras krävs att förutsättningarna i 6 kap. 1 § stiftelselagen är uppfyllda och att

Kammarkollegiet ger tillstånd till ändringen. Oavsett om Kammarkollegiets beslut från 1996 har lett till en av stiftelsen icke avsedd ändring av destinatärskretsen får föreskriften i stiftelseförordnandet inte ändras utan att den i stiftelselagen föreskrivna ordningen för sådan ändring iakttas. Vid sådant förhållande aktualiseras inte en tillämpning av 37 § förvaltningslagen och överklagandet ska därför avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Margit Knutsson, Inga-Lill Askersjö, Ulrik von Essen och Martin Nilsson.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Eveline Gewert.